

فضای مجازی

و آسیب‌های روانی

نوشته

زهرا ساغرچیان

انتشارات سمیع

سازمان نشر	سازمان نشر
عنوان و نام پدیدآور	سازمان نشر
مشخصات نشر	تهران: سمیع، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۷۲ ص.
شابک	۳۰۰۷۰۸۳۹۸۰۶۰۰۹۷۸:
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	فضای مجازی -- جنبه‌های اخلاقی
موضوع	Cyberspace -- Moral aspects
موضوع	فضای مجازی -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع	Cyberspace -- Social aspects
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ ۶۴۳/۸۵۱HM
رده بندی دیویی	۳۰۳/۴۸۲۳
سازمان کتابشناسی ملی	۴۴۹۵۴۴۰

انتشارات سمیع

فضای مجازی: سمیع های روانی

- نوشته: زهره ساغرچیان
- ناشر: انتشارات سمیع
- شابک: ۳-۰۷-۱۳۸۹-۰۱-۷۸
- ناظر فنی: محمد صادق پیرزایی
- قطع: رقعی، تعداد صفحه: ۷۲
- نوبت چاپ اول، سال ۱۳۹۶
- قیمت: ۵۰۰ تومان
- شمارگان: ۱۰۰ نسخه

انتشارات سمیع

شهری: بازار بزرگ ری - طبقه اول - پلاک ۴۵/۱

تهران: ناصر خسرو، کوچه خداپسند لو، کوچه شهید کجوری، ساختمان صدف پ ۱۱

تلفن: ۵۵۹۵۳۸۰۸ - ۵۵۹۵۳۸۷۱ - تلفکس ۳۳۹۹۶۶۹۱ - همراه: ۰۹۱۲ ۱۰۱۸۷۵۲

پست الکترونیکی: sameipub@yahoo.com :پخش: ۰۹۱۲۴۷۶۲۲۳۰

کانال: telegram.me/sameipub

حساب سیبا: ۰۳۳۶۵۱۹۷۵۰۰۰۶

حقوق چاپ محفوظ است

فهرست

۵		دسته
۷		چکیده
۸		مفهوم تربیت
۱۰		آسیب شناسی
۱۴		آسیب‌های پنهانی در نوجوانان
۱۶		نیاز به محبت
۱۷		نیاز به توجه
۱۸		سلامت عاطفی و رشد عزت نفس دانش آموزان
۱۹		نوجوان و مدرسه
۲۱		عوامل که در انحراف نوجوان تأثیر دارد
۲۲		آسیب شناسی فضای مجازی برای دانش آموزان و خانواده‌ها
۲۳		ویژگی فضای مجازی
۲۶		خطرات بهداشتی تلفن همراه برای انسان
۲۷		پیامدها و اثرات منفی شبکه‌های اجتماعی مجازی بر نوجوان و خانواده
۳۷		بیان مسئله فضای مجازی
۴۰		- ارزیابی تأثیرات اجتماعی فضای مجازی
۴۱		- شکل‌گیری خرده فرهنگ‌های مختلف
۵۱		- آسیب‌های ناشی از استفاده‌های نادرست و کنترل نشده از اینترنت
۶۰		- پیامدهای منفی شبکه‌های اجتماعی

۶	 فضای مجازی و آسیب‌های روانی
۶۳	 - راهکارهایی برای ایمنی از آسیب‌های فضای مجازی
۶۹	 نتیجه گیری-۱
۷۰	 نتیجه گیری-۲
۷۳	 منابع

www.ketab.ir

مقدمه :

ارتباط از طریق فضای مجازی در سال‌های اخیر جایگاه قابل توجهی در بین نسل جوان جامعه ما پیدا کرده است. شبکه‌های اجتماعی در ابعاد مختلف زندگی افراد (فردی و اجتماعی) تأثیرگذارند. در شکل‌هایی به هویت نقش دارند و حتی روی ابعاد اقتصادی و اجتماعی و سیاسی جوامع هم تأثیرگذارند. امروزه با توجه به نقشی که تاکنون در ابعاد مختلف زندگی داشته‌اند، نمی‌توان آن‌ها را نادیده گرفت. در حال حاضر اینترنت بزاری مناسب برای توسعه‌ی افکار و اندیشه‌های بشری محسوب می‌شود به شرط آن که در راه صحیح استفاده شود. افراد باید برای ورود به دنیای مجازی اطلاعات کافی در اختیار داشته باشند تا دچار مشکلات مالی و اجتماعی نشوند. ارتباطات سالم در فضای مجازی و لزوم آموزش برای جوانان و خانواده‌ها نسبت به تهدیدات فضای سایبری در دنیای نخست‌اولویت قرار دارد. پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و توجه والدین به رفتار فرزندان بسیار مهم می‌باشد و برای جلوگیری از هم‌پاشی‌کی خانواده‌ها، والدین باید تا حدودی به فناوری‌های روز دنیا مسلط باشند و آگاه باشند که تغییر در رفتار فرزندان به معنای ایجاد تغییر

۸..... فضای مجازی و آسیب‌های روانی

در طرز فکر آن‌هاست و هنگامی که بنیان فکری و شخصیت آن‌ها به صورت ناصحیح شکل گیرد، راه نفوذ شیادان به حریم خصوصی افراد و محیط امن خانواده باز می‌شود. لذا، چنانچه خانواده‌ها نسبت به شیوه‌های جدید ارتباط فرزندان خود آگاهی و شناخت کافی و لازم را داشته باشند، از انجام بسیاری از جرایم و ارتباطات پنهانی آنان جلوگیری به عمل می‌آید.

www.ketab.ir

چکیده

تربیت در واقع عبارت است از آماده سازی شرایط پیرامونی فرد برای ایجاد تغییرات مطلوب برای رسیدن به رشد و کمال مطلق در کمالات و هدایت تربیت و روش آن باید به طور دائم با پیشرفت شناخت کمالات و انسان و جامعه که حاصل علم و تجربه است مورد بازنگری قرار گیرد. یکی از نهادهایی که می‌تواند در تربیت فناوری‌های نوین و همچنین در جلوگیری از آسیب‌های اجتماعی از طریق این فناوری‌های جدید تاثیر گذار باشد آموزش و پرورش می‌باشد که مهم‌ترین کار یک کشور است که اگر کشور بخواهد به عزت مادی، سعادت معنوی، سیطره سیاسی و پیشروی علمی برسد باید ما تمام توان و انگیزه مالی این مسیر را بماند. چون همه‌ی این کارها به نیروی انسانی احتیاج دارد، این نیروی انسانی باید در اجتماع کنترل شود تا از طریق فضای مجازی مورد سوء استفاده قرار نگیرد چون شبکه‌های اجتماعی در ابعاد مختلف زندگی افراد تاثیر گذارند. در حال حاضر اینترنت ابزاری مناسب برای توسعه الکترونیک و اندیشه‌های بشری محسوب می‌شود به شرط آن که در راه صحیح استفاده شود. ارتباطات سالم در فضای مجازی و لزوم هوشیاری

جوانان و خانواده‌ها نسبت به تهدیدات فضای مجازی در درجه نخست اولویت قرار دارد و پس باید از همه جوانب چه خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی و حتی از نظر رشد عقلی با جوانان کار شود چون در معرض دید و خطر هستند و مسئله‌ای که خانواده‌ها و فرزندان و جامعه با آن درگیر هستند بحث رسانه و فضای مجازی است که می‌تواند پیامی مثبت برای یک خانواده داشته‌اند یا برای خانواده دیگر پیامی منفی.

آسیب‌های فضای مجازی در حال حاضر و دغدغه غرب و اسلام و به طر کلی کل جهان می‌باشد.

مفهوم تربیت

تربیت در واقع عبارت است از آماده سازی شرایط پیرامونی فرد برای ایجاد تغییرات مطلوب برای رسیدن به رشد و کمال مطلق در آدمی و تربیت عبارت است از نهادن کردن رشد حتی الامکان توانایی‌های هر شخص به عنوان فرد و نیز به عنوان جامعه‌ای مبتنی بر همبستگی و تعاون، تربیت از تحول اجتماعی جدایی ناپذیر است و یکی از نیروهای تعیین کننده این تحول است بنابراین هدف تربیت و روش‌های آن باید به طور دائم با پیشرفت شناخت کودک و انسان و جامعه که حاصل علم و تجربه است مورد بازنگری قرار گیرد.

جوان و تربیت اجتماعی

در دین نگه داشتن خود از بدی‌ها و وادار کردن خویشتن به نیک‌ها تقوی نامیده می‌شود و این تنها در زندگی عملی انسان می‌توان محقق شود. یکی از زمینه‌های عملی برای تربیت عاطفی-

اجتماعی نوجوانان شرکت در فعالیت‌های اجتماعی مثبت و موثر از قبیل همکاری، تعاون و نیز احساس مسئولیت اجتماعی و نقد و بررسی عملکرد دیگران است. اسلام دین اجتماعی است. امر به معروف و نهی از منکر، تولی و تبری و شرکت در نماز جمعه و جماعات، رعایت اصل اخوت و موسسات، تعاون بر نیکی و مصادیقی از برنامه‌های تربیتی اسلام در زمینه‌های عاطفی و اجتماعی به شمار می‌آیند که در کنار مدرسه و خانواده به تحقق می‌انجامد. اگر انسان از همه دارایی‌ها و توانایی‌ها و امکانات برخوردار باشد ولی تربیت نشود و از یک شخصیت سالم برخوردار نگردد به هر چیز برسد به خوشبختی واقعی نخواهد رسید. رفتارهای انسان در تصورات مناسب او تعیین می‌کند اگر خانواده یعنی محل زندگی نوجوانان از هم غسیخته باشد یا مدرسه از تعادل و آرامش لازم برخوردار نباشد و بن‌خانه و مدرسه و برای و خدت بخشی به برنامه‌های تربیتی ارتباط از هم هه‌هنگی لازم موجود نباشد. عدم اطمینان و اضطراب او شدت پیدا می‌کند و یقیناً نخواهد توانست راه رشد و کمال را در وضع آرام و امید بخش طی کند. در برخورد با نوجوانان باید سخن از واژه‌هایی انتخاب شود که محبت‌آمیز و لطیف باشد و فضایی برای اظهار نظر و مشارکت نوجوان بوجود آورد.

در انجام کارها با او مشورت شود وقتی معلم و والدین با نوجوانان مشورت می‌کنند رابطه عاطفی بین آن‌ها تقویت می‌گردد و محبتی افزایش پیدا می‌کند و قتی چنین شبکه و ارتباطی در خانه و مدرسه شکل گرفت پیام‌های تربیتی و توصیه‌های افراد به یکدیگر نیز به

آسانی منتقل می‌شود و تاثیر می‌گذارد و تشکیل گروه‌های کاری بین دانش آموزان و مشارکت دادن آنان در اداره امور مدرسه از جمله اقداماتی است که می‌تواند حس استقلال، عاطفی را در نوجوانان تقویت کند و او را به مدرسه و علم علاقه‌مند سازد و یکی از مهمترین هدف‌های تعلیم و تربیت در تمام سطوح باید آماده سازی (د) برای زندگی در دنیای واقعی باشد نوجوان را باید با واقعیت های تاریخی- اجتماعی- اقتصادی - خانوادگی آشنا کرد. بی شک الگوپذیری همانند سازی از مهمترین و اثر بخش ترین روش های یادگیری و اجتماعی شدن نوجوانان به شمار می‌رود که می‌تواند معلم خود را به عنوان بهترین الگو در زندگی قرار دهد. محترم شمردن فرزند احترام به حقوق او توجه به نیازهای همه جانبه او همان طور که هست از مهمترین اصول برقراری رابطه انسانی است.

آسیب تربیتی

نوجوانان به اقتضای سن خود در جستجوی هویت خویش‌اند. اگرچه رفتارهای متعادل و متعارف که بر پایه پذیرش جامعه است دست نیابند به رفتارهای جایگزینی از قبیل کمیدن سیگار، تراشیدن صورت، تلاش برای برقراری ارتباط با افراد غیر همنوع، اعتیاد به فضای مجازی روی می‌آورند. در صورت تحقق نپذیرش هویت نوجوانان دچار آشفتگی خواهد شد یعنی در مورد خود و حرکات رفتاری که باید داشته باشد دچار تردید می‌شود و در چنین صورتی، انتخاب یک الگوی مشخص برای او مشکل خواهد شد. به همین لحاظ ممکن است هر چند صباحی به رنگ و شکلی درآید و دچار

افراط و تفریط شود. گاه در عقاید سیاسی خود پافشاری کند. بی‌توجهی به این اصل مهم، یعنی حفظ قدرت خانواده می‌تواند به آینده جامعه، لطمه اساسی وارد کند و کنترل روابط انسانی را از اختیار برنامه ریزان اجتماع خارج سازد.

عدم اعتماد خانواده به نوجوانان؛ روی آوردن او را به تکنولوژی‌های جدید که دوری از خانواده را به همراه دارد ایجاد می‌کند. از مهمترین مسئله‌ای است که هم خانواده و هم جامعه باید به آن توجه کنند در شیوه‌های تربیتی موثر باید به گونه‌ای عمل نمایند تا کنترل، یک نظارت درونی باشد و جوان یا دانش آموز خود به قبح یک عمل معتقد شود و خویشتن را از ارتکاب ماب به آن عمل دور دارد. توجه دادن نوجوان به کرامت و بزرگی شخصیت خویش، از طریق تربیت و و جلوگیری از توهین به شخصیت نوجوان، و اجتناب شدید از حواش پاشی در وی، یکی از مهمترین اصولی است که می‌توان به صورت یک کنترل درونی مانع از ارتکاب اعمال پست و مبتنی بر امیال شهوانی از طرف دانش آموز باشد. چون بیشتر تحقیقات نشان می‌دهد نوجوانان بزه کار بیشتر از خانواده‌های از هم گسیخته یا خانواده‌هایی که از روابط عاطفی نامناسب برخوردارند می‌باشند.

سریچی از الگوی اسلامی و ایرانی در تربیت نوجوانان جمله در تعیین حدود رفتاری بین نوجوانان چه دختر و چه پسر می‌توان لطمات جبران ناپذیری به نسل‌های آینده وارد کند. چون رسانه از این ابزار الکترونیکی به هر نحوی استفاده می‌کنند. بدون این که آشنایی کامل با آن‌ها داشته باشند و یکی از منابع بسیار مهم

در تغذیه فکری نوجوانان شده است که باعث وجود افکار و شایعات رایج بین آنهاست. این افکار و ابزارها و فناوری‌های جدید برای جوانانی که زود باورند و درست فکر نمی‌کنند به عنوان درس‌های نامرئی است که به شکل غیر رسمی بین نوجوانان رد و بدل می‌شود و از طریق گفت و شنودهای مکرر آنها رami آموزش می‌دهند. درس‌های نامرئی معمولاً در هیچ کتاب یا مجله یا جزوه‌ای ثبت و ضبط نمی‌شود بلکه تنها از دهانی به دهانی و از مغزی به مغز دیگر منتقل می‌شوند. دست اندرکاران تعلیم و تربیت باید به اهمیت محتوای دروس نامرئی و نحوه‌ی شکل‌گیری و انتقال آنها در بین نوجوانان و میزان تأثیر آنها با آموزش‌ها و دروس رسمی و مرئی واقف باشند. دروس نامرئی بسیار آموخته می‌شوند و بسیار خوب هم انتقال می‌یابند. دروس نامرئی در فضای مجازی ضرورتاً همه محتوای منفی ندارند چه بسیار عناصری مثبت سازنده نیز دارد که بسته به نوجوانان است که چگونه استفاده کنند و نیز در مدرسه این محتوای نامرئی به نوجوانان منتقل می‌شود.

و در بین عناصر مثبت و سازنده‌ای که در مدرسه به نوجوانان منتقل می‌شود. انتقال ارزش‌هایی در زمینه مطالعه، درس خواندن، غیور بودن، خوش خلق بودن، شجاع بودن و بسیاری از ارزش‌های دیگر در لابه لای دروس نامرئی منتقل می‌شود.

درس‌های نامرئی چیزی نیست که بتوان آن را تعطیل کرد و یا با آن به مبارزه پرداخت، بلکه باید واقعیت آن را پذیرفت و وجه سازنده آن را مورد ملاحظه قرار داد. اگر ما بتوانیم باورهای درست را به درون مدرسه نامرئی نفوذ دهیم، سیستم مدرسه نامرئی، خود

آن باور را در درون خویش به گردش می‌آورد. پدر و مادر از بدو تولد فرزندشان باید در اندیشه شکل‌دهی رفتار اجتماعی او باشند. باید از همان ابتدا در اندیشه فردای او باشیم و او را برای زمان خودش آماده کنیم. (سختگیری و خشونت خانواده مانع رشد و استقلال شخصیت نوجوان می‌شود و کمترین آسیب آن پرورش نیافتن صحیح و همه جانبه شخصیت وی خواهد بود) که روی به ابزارها و فناوری‌های جدید می‌آورد که شاید استفاده درستی از آن‌ها نکند، بی‌توجهی به پرمس استقلال در شخصیت نوجوان آسیب‌های دیگری نیز به او وارد می‌سازد. یکی از آسیب‌ها وارد شده در این زمینه ایجاد اختلال در روابط اجتماعی فرد با دیگران است باید خانواده‌ها سعی کنند شرایط را به گونه‌ای فراهم آورند که نوجوان خود را متعلق به خانواده بداند و به این تعنی نیز متحمل نکند. باید توجه داشت خانواده‌ای که نوجوان در آن احساس بیگانگی، تنهایی می‌کند و کسی را به عنوان هم‌راز و هم‌سخن و هم‌سلام نبیند نمی‌توان آن‌ها را خانواده مطلوبی به لحاظ تربیتی به شمار آورد و نشان دادن عکس العمل آنی و خشونت در مقابل فرزندان نمی‌تواند نشانه اقتدار و سلطه پدر و مادر باشد.

بسیار نوجوانانی که از پدر و مادر خود هراسان می‌ترسند، لکن هرگز سلطه اینان را در نظارت بر اعمال خود نمی‌پذیرند. اینگونه نوجوانان و جوانان اعمال خود را به صورت پنهانی و یا مخفی کاری نسبت به والدین خویش به تحقق می‌رسانند و در دراز مدت نیز به شکل مقطعی رابطه تربیتی و اخلاقی و اجتماعی خود را با والدین خویش قطع می‌کنند. نوجوانی که به دلیل لغزشی کوچک در محیط

اجتماعی خود مورد بی‌عهدی قرار می‌گیرد و طرد شود منزوی خواهد شد و لازم است این‌گونه جوانان و نوجوانان توسط افراد صاحب صلاحیت در جامعه جذب شوند و در جلسات دینی هفتگی در محل زندگی خود شرکت کنند. این جلسات می‌تواند نقش مهمی در یافتن هویت اجتماعی ایشان ایفا کند.

آسیب‌های روانی در نوجوانان

نوجوانان به دلیل تغییرات پیچیده و سریعی که در این دوره از زندگی تجربه می‌کنند، در مقابل اختلال‌های رفتاری و ناهنجاری‌های روانی آسیب‌پذیری بیشتری دارند. پاره‌ای از تحقیقات حاکی از این است که میزان آسیب‌پذیری نوجوانان در جوامع پیچیده صنعتی-سنتی بیشتری دارد. اما با این حال این ارقام به منزله آن است که تأثیر نوجوانان این دوره حساس را با آرامش بیشتری سپری نموده و صرفه با مسایل حاد روانی از قبیل افسردگی، تمایلات خودکشی و رفتارهای ضد اجتماعی دست به گریبان نیستند.

نوجوانان از توانایی‌های بیشماری از جمله تمرکز اخلاقی و عمیق، توجه به احتمالات، احساس تعهد، وفاداری به یک پدر و آمادگی پذیرش طیفی از تجربه‌های غنی و متنوع برخوردارند. از این رو این قشر سنی در اکثر جوامع برای آینده یک کشور سرمایه‌های باارزش به‌شمار می‌آیند.

حتی می‌توان گفت که میزان پیشرفت یک جامعه در گرو تربیت و پرورش نسل جوان است و اگر جامعه بتواند نسل جوان را متناسب با نیازهای آینده کشور تربیت و آن‌ها را در مقابل انواع

نا بهنجاری‌های روانی و اختلال‌های رفتاری حمایت کند، به یکی از اهداف والا و مهم خود دست یافته است.

چون در این دروه رشد جسمانی نوجوان تکمیل می‌شود و نسبت به هویت خویش رشد و پختگی بیشتری می‌یابد و از ثبات عاطفی افزونتری در مقایسه با بادوره‌های قبل از نوجوانی برخوردار است. قابلیت بیشتری در ارتباط با استقلال در خود می‌یابد و یاد می‌گیرد که در بسیاری از موارد خود تصمیم‌گیری کند و با وجود این مسائل ابزارهای مختلفی می‌تواند دروان نوجوانی او را به خطر نیندازد. ابزارهای الکترونیکی مانند موبایل و تبلت و فضای مجازی و چیزهای دیگر که او را خود جذب می‌کند و نوجوان فکر می‌کنند که به استقلال رسیده‌اند، با شبکه‌هایی که در ارتباط هستند خانواده و مربیان و حتی جامعه، یاد از طریق رسانه‌ها مواظب باشند که چه می‌کنند آیا استفاده صحیح از آنها به عمل می‌آید یا نادرست، چون نوجوان در این مرحله به مرحله هویت‌یابی می‌رسد و فکر می‌کند کارش درست است همه چیز را به درستی می‌فهمد احساس می‌کند به اندازه کافی بزرگ شده است و می‌تواند در امور مربوط به خود بدون دخالت بزرگسالان به ویژه والدین تصمیم‌گیری کند بسیاری از خشنودی‌ها و یا ناکامی‌های نوجوانان در ارتباط با دوست‌یابی و محبوبیت در جمع و گروه و دوستان است.

که علاوه بر چیزهای دیگر به فناوری‌های نوین آشنا هستند و می‌توانند از آن به درستی استفاده کنند. نوجوانان دارای نیازتوی به کسب محبوبیت و پذیرش توسط دیگران به ویژه گروه همسالان خود هستند.